

סדנת מורשת קרב בעקבות לוחמים למען העם, הארץ והמדינה תשע"ג

ערך: דן אבידן
עדכנו חנוך כליל החורש ואיציק נזרי, השתתפו בעריכה: שרה בדיחי, מתי חי,
גילה מיטרני, גילה פרץ, עופרה שוורץ.
מבוסס על סדנת מורשת קרב שכתבו ד"ר טימי בן יוסף וצוות הפיתוח לדורותיו

מורשת קרב בעקבות לוחמים, למען העם הארץ והמדינה

"מטרת החינוך צריכה להיות: בני אדם המצטיינים בעצמאות במחשבה ובמעשה, ועם זאת זואים בשירות למען הכלל את משימת חייהם העיקרית". (אלברט איינשטיין)

מסר ערכי

באחריותי להכיר דמויות, אירועים וסיפורים מתולדות המאבק על המולדת כחלק מזהותי הלאומית.

מטרת הסדנה

התלמיד יזדהה עם הלאום, יחזק את זהותו, את מחויבותו ואחריותו לעם, לארץ ולמדינה, באמצעות "הליכה בעקבות לוחמים" וסיפורי מורשת קרב באזור מגוריו.

הרעיון המרכזי

הכרת סיפורי מורשת קרב מהווה נדבך חשוב בתהליכים המעצבים את זהותו של התלמיד ומאפשרים לו להזדהות עם הסיפור הלאומי ועם מחולליו. "מורשת הקרב" היא המסר שהותירו לנו הלוחמים אודות מחויבותם ואחריותם של יחידים לעם, לארץ ולמדינה. חוויית "ההליכה בעקבות לוחמים" וסיפורי קרבות, במיוחד אירועים שהתרחשו סמוך למקום מגוריו של התלמיד, על רקע נופי הסביבה בה התרחש הקרב, תזמן לתלמידים חוויה מעצבת.

חוויה זו יש בה כדי לטפח את רגשי השייכות לארץ ולמדינה, את רגשי ההזדהות עם הלאום, תחושת השייכות ואת הנכונות למילוי חובות חברתיות ולאומיות.

קישור לסדנאות:

- ערך "האחריות" המלווה את כל סדנאות של"ח, יתמקד בסדנה זו באחריות התלמיד לעשות/לתרום להנצחת סיפורי לוחמים וקרבות מסביבת מגוריו.
- מקומו של התלמיד ברצף הדורות הלאומי מתבטא בסדנא זו בהכרה כי אנו חבים חוב אישי ולאומי לאלה ש"הגישו לנו את חירותנו על מגש הכסף" שימור זכרם והנצחתם לדורות הבאים היא חובתנו.
- סדנא זו נלמדת בכיתות ט' וי' בהן נלמדת תכנית של"ח מורחבת.

המטרה והמסר הערכי בכל שיעור על פי סדר השיעורים

1. שיעור 1: גם לי יש סיפור

מטרת השיעור: התלמיד יבחר סיפור/אירוע מורשת קרב שהוא מזדהה עמו ויבחן את הסיבות לתחושותיו.

המסר הערכי: אני מזדהה עם סיפורי מורשת הקרב מאחר שהם חלק מהסיפור הלאומי שאני מזדהה איתו?

מעבר לרציונל שיעור 1

2. שיעור 2: סיפור הקרב

מטרת השיעור: התלמיד יתוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.

המסר הערכי: תחושת השייכות וההזדהות מעצימה את האחריות האישית והמחויבות של היחיד ועשויה לעתים להכריע את הקרב.

מעבר לרציונל שיעור 2

3. **שיעור 3: מורשת הלוחם- שמות ופנים**
מטרת השיעור: התלמיד יתוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.
המסר הערכי: תחושת השייכות וההזדהות מעצימה את האחריות האישית והמחויבות של היחיד לחבריו, לעם ולמדינה.
מעבר לרציונל שיעור 3
4. **שיעור 4: מהפרט לכלל: סיפור, זיכרון, הנצחה ומה שביניהם**
מטרת השיעור: התלמיד ידון במשמעות הערכית של ההנצחה.
המסר הערכי: פעולת ההנצחה מבטאת את מחויבות הלאום/המדינה לכל הלוחמים ובמיוחד לנופלים במאבק על המדינה, ובאחריות לקחת חלק במפעל ההנצחה של הלוחמים והנופלים.
מעבר לרציונל שיעור 4
5. **שיעור 5: הלכה למעשה: מימוש מחויבות ואחריות למען העם הארץ המדינה**
מטרת השיעור: התלמיד יממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו.
המסר הערכי: באחריות לפעול ברוח מורשת הלוחמים למען העם, הארץ והמדינה.
מעבר לרציונל שיעור 5
6. **היש"מ**
מטרת היש"מ: התלמיד יחזק את הזדהותו עם הלאום ויתוודע למחויבות ולאחריות שלו לעם לארץ ולמדינה באמצעות חוויית שיחזור קרב והנצחת משתתפיו באתר הקרב.
מסר ערכי: באחריות להכיר דמויות וסיפורים מתולדות המאבק על המולדת כחלק מזהותי הלאומית.
מטרת השיעור ההכנה: יצירת סקרנות ומוכנות לסיור על ידי צימצום מרחב הזרות והקניית בסיס ידע.
מעבר לרציונל היש"מ

שיעור 1 גם לי יש סיפור

**"ואם יום עוד יבוא ונספר
אשר יעלה זיכרונונו,
סיפור יסופר על אחד -
על אחד שהיה ואיננו."**
(עודד אבישר מתוך השיר "הוא היה אפור")

המסר הערכי

אני מזדהה עם סיפורי מורשת הקרב מאחר שהם חלק מהסיפור הלאומי שאני מזדהה איתו?

מטרת השיעור

התלמיד יבחר סיפור/אירוע מורשת קרב שהוא מזדהה עמו ויבחן את הסיבות לתחושותיו.

הרעיון המרכזי

ההזדהות עם הלאום נבנית דרך נקודת המבט והקשר האישי עם מושא ההזדהות. ההזדהות עם הלאום בנויה בין השאר על סיפורים אישיים ממורשות קרב של לוחמים. לרבים מהתלמידים ישנו סיפור מורשת קרב אחד שנגע לליבם. מקומו של הסיפור הבודד בזהותו הלאומית של התלמיד היא נושא שיעור זה.

קישור

בשיעור זה: התלמיד בחר סיפור/אירוע מורשת קרב שהוא מזדהה עמו ובחן את הסיבות לתחושותיו.
בשיעור הבא: התלמיד יתוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.

התפתחות השיעור לפי יעדיו:

1. התלמיד יבחר /אירוע מורשת קרב אחד שהוא מכיר וישתף בו את חבריו לכיתה.
2. התלמיד יצביע על מחשבה אחת שהסיפור מעורר בו באופן אישי. התלמיד יצביע על דבר אחד שבו הסיפור קשור לזהותו הלאומית.

מושגי יסוד:

הזדהות* –

1. חוויה של השתתפות ברגשות של אדם אחר, חוויה של אמת משותפת.
2. הסכמה עם רעיון כלשהו ותמיכה בו.

* מילים נרדפות – אמפתיה, השתייכות, סולידריות. מלה מנוגדת: ניכור.

תרגום – לאנגלית: 1. empathy, 2. support, 3. identification.

[חזרה לרציונל הסדנה](#)

שעור 2

מפגשים מסוג אחר

"כאן ביתי פה אני נולדתי... ואחרי שנים אלפיים סוף לנדודי"

(כאן-ארנה ומשה דץ)

המסר הערכי

תחושת השייכות וההזדהות מעצימה את האחריות האישית והמחויבות של היחיד ועשויה לעתים להכריע את הקרב.

מטרת השיעור

התלמיד יתוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.

הרעיון המרכזי

באירוע קרבי נדרשים הלוחמים לגילוי נכונות להילחם, לתעוזה ולרצון עז לנצח. נכונות ויכולת זו של הלוחמים קשורה לתחושת השייכות וההזדהות שלהם עם העם והארץ עליה הם נלחמים. ככל שהתלמיד יתוודע לסיפורי מורשת הקרב באזורו, כן תתחזק אצלו תחושת השייכות לעם ולארץ, ותגדיל את אחריותו האישית לשירות משמעותי ותורם בצה"ל.

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד בחר סיפור/אירוע מורשת קרב שהוא מזדהה עמו ובחן את הסיבות לתחושותיו.
בשיעור זה: התלמיד יתוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.

בשיעור הבא: התלמיד יתוודע למורשתו של אחד הלוחמים שלחם בקרב עליו למד בשיעור זה ויראה בלוחם – מופת.

התפתחות השיעור לפי יעדיו:

1. התלמיד יתוודע לאירוע קרב באיזורו (התנאים הפיזיים, מערך הכוחות ומהלכי הקרב העיקריים שבו).
2. התלמיד יצביע על מחשבה אחת שהסיפור מעורר בו באופן אישי.
3. התלמיד יצביע על דבר אחד שבו הסיפור קשור לזהותו הלאומית.

מושגים: בהלימה לאירוע הנבחר

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור 3

מורשת הלוחם- שמות ופנים

"אני מעדיף לחיות כאן תוך לחימה מתמשכת מלהיות חלק מן העם היהודי הנודד"
(יוני נתניהו, מפקד "מבצע אנטבה" לשחרור מטוס אל על שנחטף לאנטבה)

המסר הערכי

תחושת השייכות וההזדהות מעצימה את האחריות האישית והמחויבות של היחיד לחבריו, לעם ולמדינה.

מטרת השיעור

התלמיד יתוודע למורשתו של אחד הלוחמים שלחם בקרב באזורו ויראה בלוחם מופת.

הרעיון המרכזי

בכל סיפור/אירוע מורשת קרב יש סיפורי מופת של אחד הלוחמים שהיה שותף באירוע. התמקדות בדמותו של אחד הלוחמים תעלה על נס את הערכים שהנחו את הלוחם בפעולתו, ותבליט את מקומן של תחושות השייכות וההזדהות שלו בשיקולי הדעת שלו.

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד התוודע לסיפור/אירוע קרב באזור מגוריו.

בשיעור זה: התלמיד יתוודע למורשתו של אחד הלוחמים שלחם בקרב עליו למד בשיעור זה ויראה בלוחם – מופת.

בשיעור הבא: התלמיד ידון במשמעות הערכית של ההנצחה.

התפתחות השיעור לפי יעדיו:

1. התלמיד יתוודע לסיפורו של אחד הלוחמים בסיפור/אירוע הקרב.
2. התלמיד יוכל לציין ערך אחד שהלוחם החזיק בו בעת הקרב.
3. התלמיד יצביע על מחשבה אחת שהסיפור גרם לו באופן אישי.
4. התלמיד יצביע על דבר אחד שבו הסיפור קשור לזהותו הלאומית.

מושגי יסוד: בהתאם לאירוע הנבחר

אתרים מומלצים: <http://www.gvura.org> / <http://www.aka.idf.il/iturim/asp>

חזרה לרציונל הסדנה

שעור 4

מהפרט לכלל: סיפור, זיכרון והנצחה ומה שביניהם.

**"קורות הארץ הזאת חקוקות באנדרטאות העץ, האבן והברזל.
אנשי הארץ המיוסרת הזאת עוצרים ידן – ושואלים.
הרבה כוח טמון בשאלות הללו, בסקרנות לדעת, ללמוד ולזכור!"**
(יצחק רבין, בהקדמתו לספר ההנצחה "גלעד" לחללי המדינה, 1989)

המסר הערכי

פעולת ההנצחה מבטאת את מחויבות הלאום/המדינה לכל הלוחמים ובמיוחד לנופלים במאבק על המדינה, ובאחריות לקחת חלק במפעל ההנצחה של הלוחמים והנופלים.

מטרת השיעור

התלמיד ידון במשמעות הערכית של ההנצחה.

הרעיון המרכזי

ארץ ישראל ידעה במאבק להקמתה ולהגנתה, אירועי קרב רבים בעבר ובהווה, הפזורים לאורכה ורוחבה ורובם מונצח בצורות שונות. תפקיד ההנצחה של אירועי קרבות אלו הוא לעצב ולשמר את זכרון הלוחמים בתולדות העם והארץ, מעבר להיותה מילוי החוב המוסרי של המדינה לנופלים שהקריבו חייהם למען הקמתה וקיומה. ההנצחה, מעצם הגדרתה, חורגת ממעגלי הפרט ומקבלת משמעות ציבורית בכך שזיכרון הלוחמים הופך להיות נחלת החברה כולה ומהווה חלק מן הזיכרון הקולקטיבי של העם כולו. בכך, מפעילי ההנצחה השונים, מכוונים לשמר את רוח הנופלים, להנציח אותם ולהעביר אותם כמורשת לדורות הבאים.

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד התוודע למורשתו של אחד הלוחמים שלחם בקרב, במטרה לראות בו – מופת.
בשיעור זה: התלמיד ידון במשמעות הערכית של ההנצחה.
בשיעור הבא: התלמיד יממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו.

התפתחות השיעור לפי יעדיו:

1. התלמיד יתאר כיצד הקרב באיזור מגוריו הונצח?
2. התלמיד יגדיר מהי הנצחה ומהו זיכרון וכיצד מושגים אלו קשורים זה בזה?
3. התלמיד יתרשם מצורות הנצחה שונות של אירועי קרב בארץ.

מושגי יסוד: הנצחה, זכרון.

חזרה לרציונל הסדנה

שעור 5

הלכה למעשה:

מימוש מחוייבות ואחריות למען העם, הארץ והמדינה.

**"אז תשאַל האָמה, שְׁטופת דָּמַע וְקָסָם,
וְאָמְרָה: מִי אַתֶּם? וְהַשְׁנִים שׁוֹקֵטִים,
יַעֲנוּ לָהּ: אֲנַחְנוּ מִגֵּשׁ הַכֶּסֶף
שְׁעָלֵיו לָךְ נִתְּנָה מְדִינַת הַיְּהוּדִים"
(מתוך: "מגש הכסף" נתן אלתרמן)**

המסר הערכי

באחריותי לפעול ברוח מורשת הלוחמים למען העם, הארץ והמדינה.

מטרת השיעור

התלמיד יממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו.

הרעיון המרכזי

לכל סיפור / אירוע קרב ישנו צד ערכי שבא לידי ביטוי בהנצחתו, דרך סיפור הקרב או סיפור פעולתו של אחד הלוחמים בו. חשיבות רבה נודעת לבחינת הדרכים להנצחת הקרב ומורשת הלוחמים. כיום עומדות לרשותנו דרכים רבות ומגוונות לכך. על התלמיד לממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו, ולהציע דרכים למימושה (סיפור ופרסום הקרב באמצעים שונים, טיפוח וניקיון אנדרטה - אם קיימת, פריצה/טיפוח של שביל בעקבות לוחמים, עלייה לקבר החייל, מכתב למשפחת החייל, העלאת דף באינטרנט וכו').

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד הגדיר מהי הנצחה ומהו זכרון, התוודע לצורות שונות של הנצחת אירועי קרבות בארץ ודן במשמעותה הערכית של הנצחה..
בשיעור זה: התלמיד יממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו.

התפתחות השיעור לפי יעדיו:

1. התלמיד יציע דרכים מגוונות להנצחת אירוע קרבי.
2. התלמיד יצע דרכים כיצד לממש את מחויבותו להנצחת הלוחמים ומורשת הקרב, באזור מגוריו.

[חזרה לרציונל הסדנה](#)

היש"מ

מורשת קרב בעקבות לוחמים

"מטרת החינוך צריכה להיות: בני אדם המצטיינים בעצמאות במחשבה ובמעשה, ועם זאת רואים בשירות למען הכלל את משימת חייהם העיקרית".
(אלברט איינשטיין)

מסר ערכי

באחריותי להכיר דמויות וסיפורים מתולדות המאבק על המולדת כחלק מזהותי הלאומית.

מטרת היש"מ

התלמיד יחזק את הזדהותו עם הלאום ויתוודע למחויבות ולאחריות שלו לעם לארץ ולמדינה באמצעות חוויית שיחזור קרב והנצחת משתתפיו באתר הקרב.

הרעיון המרכזי

הליכתם של התלמידים בעקבות הלוחמים (תרתי משמע) ושיחזור הקרב באתרי הקרבות, מחזקת את תחושת השייכות והזהות שלהם עם הלאום ועם דמויות מופת במורשת עמם וארצם.

ההתבוננות בנוף ושיחזור פרטי הקרב בשטח בו התרחש, יאפשרו לתלמיד להעריך בצורה טובה יותר את מעשיהם של הלוחמים על רקע של מחוייבות מתוך אמונה בדרך, רעות, לכידות חברתית ותחושה של שייכות וערבות הדדית. כל אלה יסייעו לטפח את רגש המחוייבות של התלמידים למען העם, הארץ והמדינה.

קישור לסדנה

היש"מ יחבר את הנלמד בכיתה לשטח, הן ברמת ההבנה של משמעות הנוף באירועים הקרביים במאבק לקיומה של המדינה באזור מגוריו של התלמיד והן ברמה הרגשית של משמעות ההליכה ב"עקבות לוחמים" תרתי משמע. ביש"מ יודגשו האירועים בהם בלטו מעשי הגבורה של יחידים, תוך הפגנת ערכי הרעות, הלכידות החברתית ותחושת הערבות ההדדית. במידת האפשר בשטח – התלמידים יפעלו לטיפוח אתרי מורשת הקרב באזורם והנצחת הלוחמים שלחמו בהם, תוך כדי חיזוק רגש המחוייבות של התלמידים למען העם, הארץ והמדינה.

התפתחות היש"מ על פי יעדיו

1. התלמיד יכיר אירוע קרב באיזורו (התנאים הפיזיים, מערך הכוחות ומהלכי הקרב העיקריים שבו).
2. התלמיד יציין פעולה אחת של אחד הלוחמים ואת השפעתו על מהלך הקרב.
3. התלמיד יבהיר לעצמו מהו המסר הערכי אותו הוא לוקח מסיפור הקרב.
4. התלמיד ישתף בטכס זיכרון ביש"מ.
5. התלמיד יירתם, יתנדב וייקח אחריות לסיפור הקרב באיזורו והנצחת מורשת הקרב (סיפור ופרסום הקרב באמצעים שונים, טיפוח וניקיון אנדרטה - אם קיימת, פריצה/טיפוח של שביל בעקבות לוחמים, עלייה לקבר החייל, מכתב למשפחת החייל וכו').

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור ההכנה ליש"מ מורשת קרב בעקבות לוחמים

"מטרת החינוך צריכה להיות: בני אדם המצטיינים בעצמאות במחשבה ובמעשה, ועם זאת רואים בשירות למען הכלל את משימת חייהם העיקרית".
(אלברט איינשטיין)

מטרת השיעור

יצירת סקרנות ומוכנות לסיור על ידי צימצום מרחב הזרות והקניית בסיס ידע

הרעיון המרכזי

שיעור ההכנה נועד להכין את התלמיד ליש"מ בהלימה למיקומו ברצף הלימודי של הסדנה בו נמצאת הכיתה סמוך ליציאה לסיור, היש"מ יפגיש את התלמיד עם סיפור מורשת קרב באתרו השיעור יספק בסיס ידע וסקרנות שיאפשרו מיצוי השהייה בשדה כמו גם יכין תשתית לקיום טקס באתר הקרב או ההנצחה.

יעדי שיעור ההכנה

1. התלמיד יציין את מיקום הסיור על"ג המפה.
2. התלמיד יציין את סיפור ה"קרב" ומאפייניו.

3. התלמיד יציב השערה/שאלת מפתח לגבי סוגיה שעליה יוכל לקבל תשובה רק **ביש"מ** (על ידי הצגת ממצאים מהיש"מ)
4. התלמיד יתארגן לביצוע המטלות הנדרשות ממנו ביש"מ הן כיחיד והן כחלק מחולית משימה.
5. התלמיד יהיה מוכן ליציאה לסיור בהיבט ההתנהגותי הארגוני והבטיחותי.

היבטים לציצמום מרחב הזרות

1. מיקוד באזור בו מתקיים הסיור.
2. רקע ומושגים הקשורים בקרב אותו נכיר ביש"מ

היבטים ארגוניים

1. מתן הנחיות ארגוניות הקשורות בהיבטים התנהגותיים, לבוש הולם, היבטי בטיחות וביטחון ביש"מ, בהתאם לנדרש. (חלוקה לחוליות משימה, ציוד ל"ז וכו').
2. חלוקת משימות **קבוצתיות** או **אישיות** הקשורות בהיבטים ארגוניים (ראש חוליה, אחראי ג'ריקן, אחראי ניקוד בתחרות וכו'), **היבטים לימודיים** (משימת חקר, משימות הדרכה, הובלת הכיתה וכו') ו**היבטים חברתיים וחוייתיים** (טקס, משימות ניקיון ואחזקה לאתרי הנצחה, משימות הנצחה, מורל, צ'ופרים, משחקים).

[חזרה לרציונל הסדנה](#)